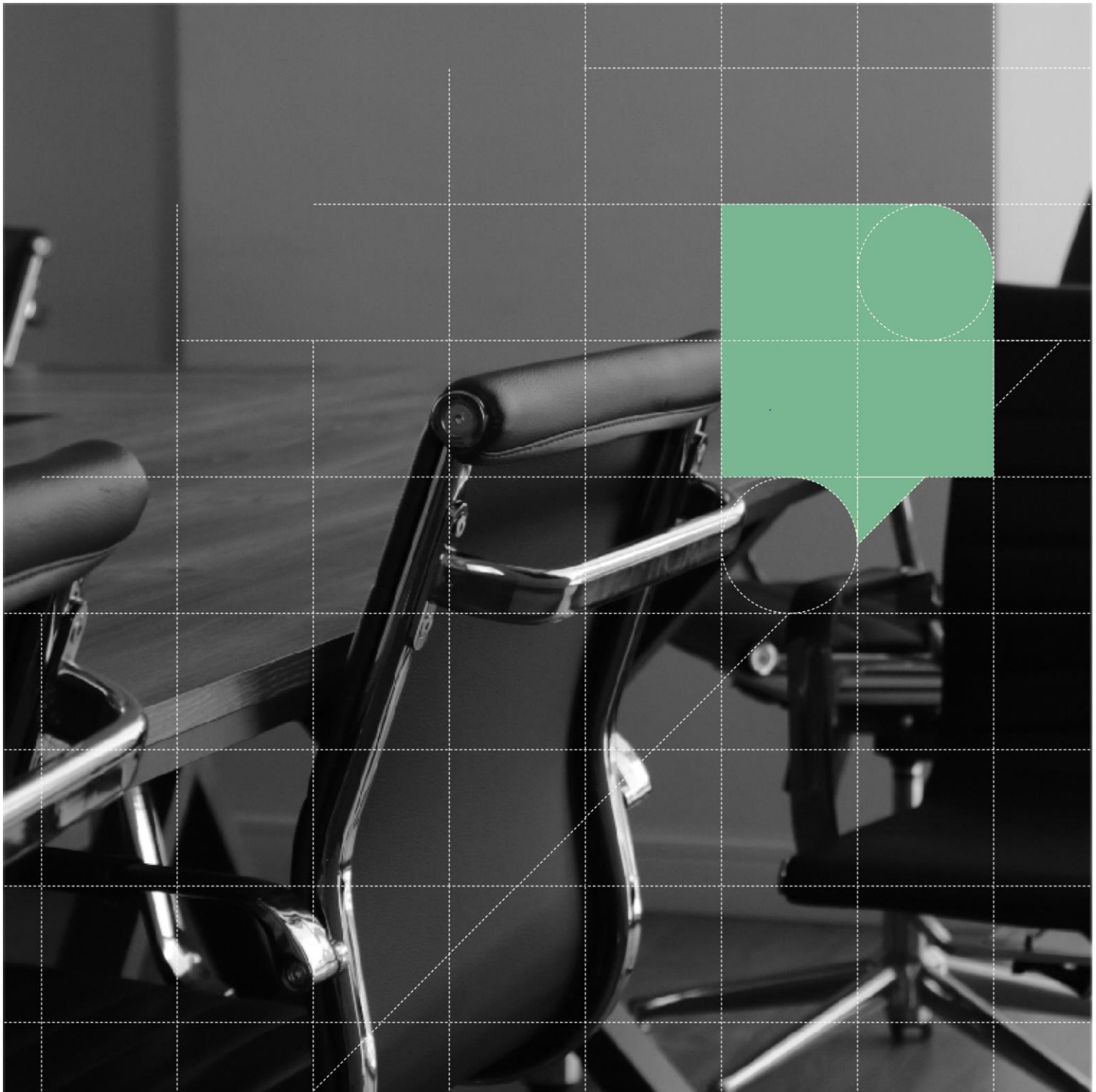

Regelrådets uttalelse

Om: **NOU 2020: 11 Den tredje statsmakt**

Ansvarlig: **Justis- og beredskapsdepartementet**

Regelrådets konklusjon: **Forslaget er tilstrekkelig utredet**

Justis- og beredskapsdepartementet

Deres ref.:
20/5001

Vår ref.:
20/00227

Vår saksbehandler:
Kristin Johnsrud

Dato:
25.03.2021

Uttalelse

Om: **NOU 2020: 11 Den tredje statsmakt**
Konklusjon: **Forslaget er tilstrekkelig utredet**

Regelrådets samlede vurdering av forslaget

Justis- og beredskapsdepartementet har sendt på høring Domstolkommisjonens andre delutredning NOU 2020: 11 Den tredje statsmakt. Dette er en stor og overordnet utredning som omhandler hele domstolenes virksomhet. Regelrådet vil i uttalelsen kun kommentere utredningen av forslagene som har direkte eller indirekte virkninger for næringslivet.

Regelrådet mener at det er en svært grundig utredning. Kommisjonen har blant annet gjort rede for berørt næringsliv gjennom statistikk om domstolene. Utredningen gir et godt bilde av omfanget og typer næringslivssaker som bringes inn for domstolene. Alternative tiltak og virkninger for næringslivet tilstrekkelig utredet, og kommisjonen har gjort rede for behov og muligheter innenfor digitalisering og ny teknologi. Videre er utviklingen og reguleringen i andre land og internasjonale trender omtalt. Regelrådet stiller seg imidlertid noe undrende til at næringslivet ikke er hørt i utredningsprosessen, og viser til at næringslivets syn på domstolene og voldgiftsinstituttet kunne styrket utredningen.

Regelrådet har merket seg at Riksrevisjonens kritikk av domstolenes effektivitet, herunder saksbehandlingstid. Det blir derfor viktig i det videre arbeidet med forslagene å få fram de samfunnsøkonomiske gevinstene av mer effektive og kompetente domstoler slik at domstolene kan bli et reelt alternativ til voldgift for næringslivet.

Etter en samlet vurdering mener Regelrådet at målene med forslagene i utredningen kan oppnås til en relativt sett lav kostnad for næringslivet.

På de neste sidene kan du lese mer om Regelrådets vurderinger.

Ta gjerne kontakt ved spørsmål.

Med vennlig hilsen

Sandra Riise
leder av Regelrådet

1 Om forslaget som er sendt på høring

Justis- og beredskapsdepartementet sendte den 27. oktober 2020 på høring Domstolkommisjonens andre delutredning NOU 2020: 11 Den tredje statsmakt. Høringsfristen er 27. april 2021.

Kommisjonen har hatt et omfattende mandat. Utredningen omhandler blant annet domstolenes funksjon og rolle, forvaltningen av uavhengige domstoler og forbedrede arbeidsprosesser i domstolene. Kommisjonen drøfter flere forhold som er relevant for næringslivets bruk av domstolene, blant annet saksfordelingen i domstolene, arbeidsprosesser inkludert behovet for digital transformasjon, spesialisering og sakskostnader.

2 Regelrådets prioritering

Regelrådet skal bidra til at næringslivet ikke påføres unødvendige byrder gjennom nytt eller endret regelverk, jf. vedtekter for Regelrådet § 1.

Regelrådet skal vurdere utformingen av forslag til nytt eller endret regelverk, både lover og forskrifter som påvirker næringslivets arbeidsbetingelser og øvrige relevante forhold, jf. vedtektene § 2 første ledd. Rådet står fritt til å prioritere hvilke saker vi gir uttalelser til. På denne bakgrunn prioriterer Regelrådet å uttale seg om et utvalg av saker.

Det er viktig at det finnes effektive og kompetente tvisteløsningsorganer for næringslivet. Det vil alltid oppstå tvister, og da må disse kunne løses effektivt og til en akseptabel kostnad for næringslivet. Statistikken tilsier at de alminnelige domstolene i mange tilfeller ikke fremstår som det best egnede tvisteløsningsorganet for næringslivet. Tidsbruk, høye sakskostnader og manglende spesialkompetanse trekkes frem som mulige forklaringer på dette.

NOU 2020: 11 omhandler en rekke forhold som ikke berører næringslivet direkte. Forslagene som gjelder domstolenes arbeidsprosesser, herunder saksfordeling, spesialisering og sakskostnader har imidlertid direkte eller indirekte virkninger for næringslivet. Da forslagene er viktige for hele næringslivet prioriterer Regelrådet å uttale seg til denne delen av utredningen.

3 Regelrådets vurdering av utredningen av konsekvenser for næringslivet

Det følger av Regelrådets vedtekter § 2 første ledd at Regelrådet skal ta stilling til om det er gjennomført konsekvensvurderinger etter de krav som utredningsinstruksen stiller, og om virkningene for næringslivet er tilstrekkelig kartlagt. Rådet kan vurdere hvorvidt nytt eller endret regelverk er utformet slik at målene oppnås til en relativt sett lav kostnad for næringslivet.

Som grunnlag for vurderingen nedenfor har Regelrådet særlig tatt utgangspunkt i kravene til innhold i beslutningsgrunnlaget i utredningsinstruksen kapittel 2. Det vil si punkt 2-1 Minimumskravene til utredning og punkt 2-2 Omfang og grundighet. Regelrådet har også sett hen til reglene om tidlig involvering av berørte i utredningsinstruksen punkt 3-1.

3.1. Kostnadsvirkninger og nyttevirkninger for næringslivet

Etter Regelrådets vurdering er det gjort grundig rede for statistikk om næringslivet som brukere av domstolene. Utredningen gir et godt bilde av omfanget og typer næringslivssaker som bringes inn for domstolene.

I samsvar med mandatet vurderer Domstolkommisjonen virkningene av forslagene løpende i utredningen. Kommisjonen beskriver kvalitativt fordeler og utfordringer ved gjeldende domstolstruktur og arbeidsprosesser, og skisserer forslag til løsninger. Virkningene av forslagene beskrives kvalitativt og på et overordnet nivå. Regelrådet finner det positivt at utredningen inneholder ex post evalueringer av tidligere iverksattes tiltak, og at funnene følges opp i utredningen.

I det videre arbeidet er det etter Regelrådets vurdering viktig å beregne kostnadene og nyttevirkningene av forslagene når disse skal konkretiseres. For eksempel anslå kostnadene for advokatfirmaer ved å koble seg til domstolens nye digitale plattformer og virkningene av mer effektive saksbehandlingsprosesser på tidsbruk og sakskostnadsnivå. Regelrådet finner det positivt at kommisjonen anbefaler at det settes ned et utvalg for å utrede ytterligere tiltak som kan dempe veksten i sakskostnadene. Videre blir det viktig å få fram de samfunnsøkonomiske gevinstene ved effektive og kompetente domstoler som dekker næringslivets behov og dermed legge grunnlaget for valg som gjør at domstolene kan bli et reelt alternativ til voldgift.

3.2. Konkurransvirkninger for næringslivet

Kommisjonen drøfter konkurransesituasjonen mellom domstolene og andre tvisteløsere som for eksempel voldgift og peker på at konkurransen er fremtredende i kommersielle tvister. Regelrådet er kjent med at voldgift foretrekkes på en rekke juridiske områder, og særlig av store bedrifter.

Regelrådet savner en vurdering av om høye sakskostnader kan medføre at bedrifter ikke finner det økonomisk forsvarlig å gå til sak. Det kan være en konkurranseuleppe dersom bedrifter ikke har råd til å prøve saken for retten. Regelrådet anbefaler at konkurransevirkninger utredes nærmere i forbindelse med det videre arbeidet med forslaget.

3.3. Forenkling for næringslivet

Flere av forslagene i utredningen har som formål å effektivisere domstolenes arbeidsprosesser, noe som bør medføre forenklinger for næringslivet i praksis. Videre foreslår kommisjonen å legge til rette for økt digitalisering på flere områder. Dette vil kunne bidra til mer brukervennlige plattformer og effektive prosesser.

3.4. Digitalisering

Regelrådet registrerer at kommisjonen er svært bevisste på at digitale løsninger må til for å få mer effektive domstoler. Det er positivt at kommisjonen er fremtidsfokuset i utredningen, og at kommisjonen har utredet behov og muligheter både på kort og lang sikt. Kommisjonens anbefalinger når det gjelder samhandlingsplattformer, lyd og bildeopptak, videokonferanse, fjernmøter og tolke og oversettingsteknologi kan effektivisere saksbehandlingen. Videre er det

positivt at kommisjonen er oppmerksomme på mulighetene som kan ligge innenfor robotiserte arbeidsprosesser og kunstig intelligens.

Samhandlingen mellom domstolen og brukerne er viktig. Regelrådet anbefaler derfor at brukerne av domstolene, herunder næringslivet, involveres i arbeidet med å utvikle de konkrete løsningene slik at disse kan dekke både domstolens og brukernes behov. Etter Regelrådets vurdering er dette viktig i arbeidet med å dempe veksten i sakskostnadene.

3.5. Særskilt vurdering av hensynet til små virksomheter

Regelrådet kan ikke se at hensynet til små virksomheter er vurdert i utredningen. Kommisjonen vurderer imidlertid små virksomheter indirekte i forbindelse med utredningen av tiltak som skal gjøre domstolene tilgjengelig for alle brukere. Det skal legges til rette for at borgere så vel som store kommersielle aktører skal kunne velge domstolene som tvisteløser.

Det fremgår av utredningen at en del store kommersielle tvister løses ved voldgift. Selv om dette medfører enkelte utfordringer når det gjelder åpenhet og manglende mulighet for rettsavklaringer, så har store kommersielle aktører tilsynelatende funnet en tvisteløsningsordning som fungerer for seg. Det gjeldende behovet for gode tvisteløsningsordninger er således trolig mest kritisk for små og mellomstore bedrifter. Regelrådet anbefaler at hensynet til små bedrifter utredes nærmere i det videre arbeidet med saken.

3.6. Alternative tiltak

Etter Regelrådets vurdering er problem og mål godt beskrevet i utredningen. Prinsipielle spørsmål er også grundig utredet. Videre er det positivt at det er utredet alternative tiltak, supplerende tiltak og kumulative tiltak som kan bidra til å løse problemene og oppnå målene. Det foreslås blant annet både regelverksendringer og økt finansering over statsbudsjettet. Videre er det utredet alternative regulatoriske løsninger for flere av forslagene. Regelrådet finner det positivt at kommisjonen har gjort grundig rede for utviklingen og reguleringen i andre land og internasjonale trender. Dette bidrar til å belyse problemstillingene, gi inspirasjon til utredningen av tiltak og støtte opp under de aktuelle forslagene.

3.7. Forutsetninger for en vellykket gjennomføring for næringslivet

Kommisjonen peker i utredningen blant annet på behovet for økte budsjettoverføringer og et krafttak innenfor digitalisering som forutsetninger for å oppnå målene. Regelrådet viser til at det i tillegg er viktig at brukerne av domstolene involveres i det videre arbeidet med forslagene for å sikre at løsningene også er brukervennlige for dem. Videre blir det viktig involvere næringslivet i arbeidet med å snu trenden slik at domstolene igjen kan bli et reelt alternativ som tvisteløser for næringslivet. Regelrådet oppfatter at forslagene om moderat spesialisering og mulighet til å velge verneting er viktige tiltak for næringslivet.

4 Er forslaget utformet slik at målene oppnås til en relativt sett lav kostnad for næringslivet?

Regelrådet legger til grunn at utredningen er et første skritt på veien for å bidra til mer effektive domstoler. Slik forslagene er presentert i utredningen er det grunn til å tro at disse samlet sett vil

medføre forenklinger for næringslivet, og mer effektive og kompetente domstoler. Etter en samlet vurdering mener Regelrådet at det er grunn til å tro at målene kan oppnås til en relativt sett lav kostnad for næringslivet i denne saken.